

Галина СИНОРУБ

*кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент кафедри журналістики
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

УДК 37.013.004

ТРЕНІНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ У ЖУРНАЛІСТІВ

Розглянуто наукові підходи щодо класифікації комунікативних умінь журналістів. Визначено найбільш необхідні комунікативні вміння у комунікаційній сфері. Запропоновано спеціалізовану програму тренінгу для формування комунікативних умінь.

Ключові слова: комунікативні вміння, спеціалізований тренінг формування комунікативних умінь.

В умовах інформаційно-комунікаційної революції актуалізувалася проблема професійної підготовки фахівців у галузі журналістики. Для формування творчої, комунікабельної індивідуальності майбутнього медійника важливими є самоусвідомлення професійного призначення, самоствердження й самовдосконалення, а «індивідуальний стиль професійного журналіста є мірою комунікативної відкритості суспільства» [5, с. 319].

Однією з найважливіших ознак професіоналізму медіафахівців є комунікативна компетентність як сукупність досвіду, комунікативних знань, умінь, навичок, що дозволяють творчо самовиразитися журналістській індивідуальності у сфері професійного спілкування, вирішити спектр поставлених творчих завдань.

Проблему комунікативних умінь і навичок досліджують у багатьох галузях, зокрема в журналістиці, конфліктології, психології, іміджології та ін. Багато вчених намагалося їх класифікувати й описати. Науковець Н. Єрстов виокремив як основні такі джерела формування комунікативних знань, умінь і якостей: особистий досвід, копіювання, навчання і робота над собою.

Психолог І. Ширшова зазначає, що комунікативними вміннями варто вважати насамперед правильно сформовану спрямованість впливу однієї особистості на іншу особистість, за якої перша була б орієнтована на позитивне в другій; наявність в інтелектуальній, емоційній і вольовій сферах специфічних характеристик, які разом забезпечують успішну комунікацію [9, с. 85].

Фахівець у галузі психології спілкування В. Леві пропонує такі характеристики комунікативних умінь: упевненість у собі; вміння слухати й бачити безперечно тонке відчуття співрозмовника; творча ввічливість; поєднання серйозності з гумором; як і в кожному мистецтві – нічого зайвого плюс тільки «трішечки»; вміння приваблювати людей; гідність; природність і щирість; безперервна ініціатива у створенні позитивної психологічної атмосфери; почуття міри; говорити з кожним на «його мові»; відповідальність «мінус» нав'язливість; вміння довіряти [2, с. 96].

Професор Б. Ломов, характеризуючи комунікацію як рухому, розвивальну систему, зауважує, що важливими її компонентами є емпатія й рефлексія. Науковець В. Сахаров

наголошував на вияві комунікативних умінь у мовленні опонента, зазначаючи, що помилки у вимові й наголосі не тільки відволікають слухача від змісту виступу, але й підривають авторитет. Нерідко спостерігається монотонність мови, яка породжує гальмівну реакцію в корі головного мозку слухача й тому ускладнює сприймання матеріалу. Позбутися цього можна тільки наполегливою роботою над технікою своєї мови з допомогою магнітофона і відповідних посібників [7, с. 47].

На думку вченого Д. Нейдхарда, найважливішими комунікативними вміннями є: вербальне спілкування; невербальне спілкування; зворотній зв'язок; активне слухання [4, с. 102]. Мовознавець О. Сербенська вважає, що інтонація дає змогу мовцеві свідомо урізноманітнювати виражальні засоби усної мови, передавати тонкі семантичні та емоційні відтінки думки, підтекст; створює своєрідну «музику» усного мовлення, її ритмомелодику, які є знаряддям інтелектуального, емоційного, волевого впливу на слухача [8, с. 176-177].

Журналістикознавець В. Різун зауважує, що журналіст – не той, хто говорить, а хто слухає для того, щоб сказати. Уважна й наполеглива робота медійника над фактами вимагає зосередженості, вдумливості, але не балаканини, погляду з боку на речі, здавалося б, прості й очевидні [6, с. 13].

Розглядаючи журналістську діяльність, слід зазначити, що сучасному медійнику притаманний внутрішньоособистісний конфлікт між моральними цінностями та суспільним середовищем, у якому треба прижитись, приймаючи його правила та норми. Тут справа за журналістом: або він твердо стоїть на своїй позиції, або наслідуює принципи замовника заради визнання, збереження посади на роботі, фінансової відплати. Медійник, що поводить себе асертивно, здатен чітко, ясно сформулювати предмет мовлення, те, якою він бачить ситуацію, що він про неї думає і як її переживає. Його відрізняє позитивне ставлення до інших людей і адекватна самооцінка. Такий журналіст достатньо впевнений у собі, вміє слухати інших і йти на компроміс, здатен змінити свою точку зору під тиском аргументів.

Проаналізувавши вищенаведені наукові підходи до явища комунікативних умінь, підсумовуємо, що єдиної стандартної класифікації не існує. Тому, на наше переконання, найбільш необхідними в комунікаційній сфері є вміння говорити, слухати, рефлексія, емпатія, асертивність. Однак теорія без практики – все одно, що підготовка плавців на березі. Спеціаліст теоретично добре знає, що робити, але не знає, як. Саме професійні тренінги є одним із методів формування необхідних навичок та змін, у них з'являється здоровий постійний дух суперництва, який можна сформулювати: «Роби як ми, роби краще за нас». Це стимулює творчі пошуки [3, с. 23].

Перевагою тренінгів є й те, що методики та формати навчання мають яскраво виражений прикладний характер. Тому в більшості закордонних шкіл журналістики такого виду заняття становлять 45-50 % від усього навчального плану [1, с. 9].

Метою всіх тренінгових груп (Т-груп) є зростання особистості через розширення сфери усвідомлення себе та інших, а також процесів, що проходять у групі. Т-групи використовуються як лабораторії для розвитку й обробки умінь міжособистісного спілкування. Учасники групи можуть досліджувати свої особистісні стилі й експериментувати з ними, встановлюючи взаємини з іншими членами групи.

Комунікативні вміння, що розвиваються в Т-групі, включають опис поведінки, активне слухання, зворотний зв'язок, конфронтацію тощо. Успішне оволодіння вміннями зводить до мінімуму замкнутість і відчуженість у групі, покращує співпрацю та допомагає досягненню групових цілей. У більшості Т-груп створюються можливості для конструктивних особистісних змін. Із підвищенням рівня комунікативних умінь з'являється розуміння власних і чужих потреб, знаходження відповідних моделей поведінки у вирішенні життєвих проблем. Т-група сприяє утвердженню, закріпленню самоідентичності, підвищенню самооцінки та почуття власної гідності. Конструктивна робота над собою учасників тренінгу може здійснюватися в об'єднаній групі, на єдність якої впливає спільна діяльність із вирішення особистісно важливих завдань учасників, престиж групи та її тренера.

Основна мета програми тренінгу: активізувати в учасників наявні можливості до комунікативних умінь, домогтися цієї активізації та сприяти розвитку комунікативних умінь у журналістів.

Програма тренінгу формування комунікативних умінь журналістів побудована за модульним принципом і має такий вигляд:

Модуль 1. Вступ

Заняття 1.1. Організаційна зустріч. Проводиться у форматі групової бесіди, під час якої учасники знайомляться з цілями та завданнями тренінгу, принципами групової роботи, стисло – зі структурою тренінгу (циклом тренінгових занять); обговорюють організацію умов проведення (місце і тривалість) занять.

Заняття 1.2. Самопрезентація. Проводиться з метою з'ясування загальної зацікавленості учасників у меті тренінгу (мотивів участі в тренінгу), визначення специфіки індивідуальних очікувань, оцінювання готовності учасників до емоційних навантажень.

Модуль 2. Самодіагностика комунікативних умінь

Заняття 2.1. Особистісна самореалізація. Включення учасників у процес групової роботи. Базові методи: психогімнастичні вправи «Впевнена відповідь», «Спільні сторони», «Жестовий гомеостат», «Зовнішнє і внутрішнє коло», «Рефлексія», «Відмова».

Модуль 3. Інструментальна децентрація

Заняття 3.1. Тенденційність. Основне завдання – активізація в учасників рефлексії власної журналістської діяльності. Базові методи: мозкового штурму, евристичних запитань, інверсії, «круглого столу», «відкритого мікрофону», аналіз документів (власних публікацій учасників), групова дискусія.

Заняття 3.2. Корекційна робота. Основне завдання – створення умов для рольової децентрації та розвиток навичок самоконтролю в журналістській діяльності. Базові методи: аналіз критичних ситуацій (аналіз конкретних випадків порушення професійної етики в комунікаційному процесі), рольові ігри, програмування ситуацій.

Модуль 4. Заключна частина

Учасникам пропонується написати самозвіти, заповнити анкету учасника та визначити зручний час для участі в діагностиці після тренінгу.

На відміну від традиційних методів, соціально-психологічний тренінг спрямований насамперед на розвиток особистості, на формування ефективних комунікативних умінь, засвоєння навичок міжособистісної взаємодії. Найбільш суттєвим результатом тренінгу може стати розуміння учасниками особистих психологічних особливостей і виникнення стійкої мотивації до саморозвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гресько О. Трансформація журналістської освіти: світовий контекст / О. Гресько // Українська журналістика: умови формування і перспективи розвитку : зб. наук. пр. – Черкаси, 2007. – С.7-11.
2. Корнев М. Н. Соціальна психологія : підруч. [для студ. вузів] / М. Н. Корнев, А. Б. Коваленко. – К. : ІЗПМ, 2008. – 304 с.
3. Миронченко В. Я. Професійні тренінги майбутніх радіо журналістів / В. Я. Миронченко // Наукові записки ІЖ КНУ. – 2004. – Т.15. – 126с.
4. Нарьяни А. С. Общение / А. С. Нарьяни // Знание-сила. – 1990. – № 1. – С. 102.
5. Пронина Е. Е. Психология журналистского творчества / Е. Е. Пронина. – 2-е изд. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 2003. – 320 с.
6. Різун В. В. Основи журналістики у відповідях та заувагах / В. В. Різун ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2004. – 80 с.
7. Сахаров В. Р. Навыки и умения лектора (Краткий психологический очерк) / В. Р. Сахаров. – М. : Знание, 1998. – С. 47.
8. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум : навч. посібник / О. А. Сербенська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.
9. Ширшова І. О. Спілкування з учителем як умова формування гуманістичної позиції учня / І. О. Ширшова // Рідна школа. – 1992. – №7-8. – С. 85.

Галина Синоруб

Тренинговые технологии формирования коммуникативных умений у журналистов

Рассмотрены научные подходы к классификации коммуникативных умений журналистов. Определены самые необходимые коммуникативные умения в коммуникационной сфере. Предложено специализированную программу тренинга для формирования коммуникативных умений.

Galina Synorub

Technology Eraining of Formation of Communicative Abilities of Journalists

There was considered scientific approaches to the classification of communicative skills of journalists. There was identified the most needed communication skills in the communications environments. There was offered specialized training program for the formation of communicative abilities.

Keywords: communication skills, specialized training of formation of communicative abilities